

תורה שיבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

י"ז לז'כ"ו רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג
לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת מטות-מסעי

תמוז תשפ"ד | גיליון ל'

שבת של תורה פנינה שבועית לשולחן השבת

הכוחות הגלויים והנסתרים

על הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לא, ה) וַיִּפְסְרוּ מֵאֲלֹפִי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לְמִשָּׁה שָׁנִים עֶשְׂרֹת אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא, כותב רש"י 'להודיעך שבתן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז, ד) עוד מעט וסקלוני, ומשמעו שמימת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן'.

יש להתבונן, לאיזה צורך הקדים רש"י את העובדה שעד שלא שמעו במיתתו אמר משה עוד מעט וסקלוני, ומה זה מוסיף לנו לידיעה כמה חביבים רועי ישראל על ישראל.

רעיון עמוק כותב רבינו הסטייפלער זי"ע, בעל קהילות יעקב, בספרו קריינא דאיגרתא (ח"ב מכתב רצב), המבוסס על דבריו של רבי ישראל מסלנט זי"ע, שאמר שאצל כל אדם יש כוחות נפש גלויים ונסתרים, ואמנם הכוחות הנסתרים הם הרבה יותר חזקים מהכוחות הגלויים, אבל הם בוקעים החוצה רק בעת סכנה.

למשל, אדם שאינו שבע רצון מהתנהגות בנו ויש ביניהם מתח, ומגיד יש לו תלמיד החביב עליו מאד, הרי בימים כתיקונם הוא מראה חיבה לתלמיד יותר מאשר לבנו, אבל אם חלילה תפרוץ דליקה בבית, הוא יקדים להציל את בנו לפני תלמידו, יען כי כוחות האהבה הנסתרים של האב לבנו, הם חזקים הם יותר מהכוחות הגלויים, ואף אם בכוחות הגלויים נדמה כאילו האב אינו אוהב כל כך את בנו, אבל בכוחות הנסתרים האהבה חזקה ואיתנה. הגנה כי כן, אילו לא הקדים רש"י את העובדה שבני ישראל רצו בעבר לסקול את משה, היה מקום לחשוב שהאהבה שלהם כעת אל משה היא אהבה של כוחות גלויים, אשר אהבה כזו אינה אהבה חזקה כל כך, לפיכך הקדים רש"י את העובדה שעד היום בכוחות הגלויים של ישראל היו מרתעמים על משה וכמעט שסקלו אותו, ומכל מקום כעת כשהרגישו שחיוי של משה בסכנה פרצו החוצה כוחות האהבה הנסתרים והחבויים במעמקי לבם, ומכאן נלמד כמה חביבין רועי ישראל על ישראל, כי אהבה נסתרת היא אהבה חזקה הרבה יותר בהתקשרות נפלאה!

שערי תורה קבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

פר' מטות: דיני נדרים • מלחמת מדין וחלוקת השלל • הגעלת וטבריה בלים • תנאי בני גד וראובן

נושאי הפרשה:

מה בפרשה:

פרשת מטות נפתחת בדיני התרת הנדרים, ועוברת אל המלחמה שלחמו ישראל במדין, את השלל חילקו בין הלוחמים והעם, ואת הכלים שלקחו בביזה הצטוו להגעיל ולטבול. בסיום הפרשה מובאת בהרחבה בקשת בני גד וראובן לקבל נחלה בארץ סיחון ועוג, ומשה מתנה זאת בתנאי שהם יעברו חלוצים במלחמה.

ה. תנאי בני גד וראובן
בני גד וראובן ביקשו לקבל נחלה בארץ סיחון ועוג המתאימה למרעה בהמותיהם. משה מוכיח אותם שהם מחלישים את העם שלא לעלות לארץ. והם מבטיחים לקחת חלק ראשי במלחמת כיבוש הארץ. משה מקבל את הבטחתם ולאחר מכן קיבלו בני גד וראובן את הערים ובנו בהם ערי מבצר בארץ סיחון ועוג. גם בני מנשה בנו ערים שכבשו בארץ סיחון ועוג, וקראו אותן על שמם.

ג. הגעלת וטברה
אלו שנשמאו טומאת מת במלחמה נטהרו באפר פרה וכן טיהרו את כליהם. בנוסף הצטוו להגעיל ולהטביל את הכלים.

א. הפרת והרת נדרים
הנודר נדר יכול להתיר את הנדר באמצעות יחיד מומחה או שלשה הדיוטות. כך גם אב יכול להפיר נדרי בתו והבעל את נדרי אשתו.

ד. חלוקת השלל
שלל המלחמה התחלק בין אנשי הצבא ובין העדה, ומהם ניתן מכס לאלעזר וללוויים. שרי המלחמה הקריבו תכשיטי זהב שונים כקרבת להודות לה' שכולם נותרו בחיים.

ב. מלחמת מדין
בני ישראל יצאו לחוץ במדין, שם הרגו את הזכרים, ואילו את השלל הביאו אל משה, שכעס על שלא הרגו את הנשים, וצויה להרוג כל אשה הראויה לעבירה.

פר' מסעי: המסעות • גירוש הנגים • נבולות הארץ • מנחילי הארץ • ערי האויים וערי מהלל • דיני רוצח • הסבת נחלה

נושאי הפרשה:

מה בפרשה:

פרשת מסעי נפתחת ברשימת המסעות במדבר, ולאחריה מופיע הציווי להוריש את כל הנגים בארץ ולאבד האיליים. במרכז הפרשה מציינת התורה את גבולות ארץ ישראל, ואת הנשיאים הממונים על חלוקת הארץ. בארץ ישראל יש לייחד ערים מיוחדות ללוויים וערי מקלט להורגים בשוגג, ואסור לקחת תשלום כופר לפטור מעונש את ההורג במזיד או בשוגג. בסיום הפרשה נלמד על האיסור לבנות הדור ההוא להתחתן עם בן שבט אחר, כדי שלא להעביר נחלה משבט לשבט.

מקלט עבור ההורג נפש בשוגג שיברח שם מפני גואל הדם שלא יוכל להרוג אותו.

מארבע רוחותיה, ומציינת ערים ונהרות המסמנות את קו הגבול.

א. מ"ב מסעות
מ"ב מסעות נסעו ישראל במדבר. 14 מתוכם היו בשנה הראשונה, ועוד 8 מתוכם בשנה האחרונה, כך שבמשך 38 שנים הלכו רק 20 מסעות, שלא טלטלם יתר על המידה.

ז. דיני רוצח
הרוצח במזיד ובעדים, חייב מיתה, אם הרג כבלי שיש בו כדי להמית. ואין לקחת תשלום כופר כדי לפטור אותו מעונש.

ד. מנחילי הארץ
טרם כניסתם לארץ התמנו יהושע ואלעזר עם הנשיאים כאחראים על חלוקת הנחלות בארץ.

ב. גירוש הנגים
בני ישראל מוזהרים להוריש את גויי ארץ כנען ולאבד את אליליהם, ואם לאו - יסבלו מהנגים.

ה. הסבת נחלה
כל הבנות היורשות נחלה בדור ההוא הצטוו להתחתן רק עם בני שבטם, כדי שהנחלות לא יעברו משבט לשבט.

ה. ערי האויים
הלויים קיבלו בארץ ישראל ערים מיוחדות, וסביב להם הוקצה מגרש של אלפים אמה מכל צד.

ג. נבולות הארץ
התורה מפרטת את גבולות הארץ

ו. ערי מקלט
יש לייחד בארץ ערים מיוחדות

אוצר התורה יהלום מתוך הפרשה

אֶלֶה מִסְעֵי (לג, א) מִשַׁל לְמַלְךְ וּמִי הַתְּחִיל אֲבִיו מִנְּהַל כָּל הַמִּסְעוֹת, כֹּאן יִשְׁנֹו, כֹּאן הִקְרִינוּ, כֹּאן חֲשַׁשְׁתָּ אֶת רֹאשְׁךְ וּמִי (רש"י)
'כֹּאן יִשְׁנֹו' - בְּמִתְּן תּוֹרָה הָיוּ יִשְׁנִים בְּבוֹקֵר. 'כֹּאן הִקְרִינוּ' - בְּמִלְחַמַּת עֲמַלְק אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדָרְךְ. כֹּאן חֲשַׁשְׁתָּ אֶת רֹאשְׁךְ - בְּחַטָּא הֶעֱגַל חֲשַׁשְׁתָּ וְלֹא יָדַעַת מַה נַּעֲשֶׂה עִם רֹאשׁ הָעֵדָה מִשֶׁה רִבְנוּ.

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה וְגוֹי' כֹּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ (לא, כא-כג)
נֶאֱמַר כֹּאן 'זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה', לְדַמּוּ שְׂגָם בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה יֵשׁ כַּח לְטַהֵר כְּמוֹ מִקּוּוֹה מִיַּם, וְלִהְגַּעִיל אֶת הַטּוֹמְאָה מֵהָאָדָם כְּמוֹ בְּהַגְעֵלַת כְּלִיָּם. (ליקוטי הלכות לחפץ חיים זי"ע)

וַיִּסְעוּ מִמְּדִבְרֵי סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרַת הַתְּאֵנָה (לג, טז)
הַפּוֹרֵשׁ מֵהַתּוֹרָה שְׂנִיתָנָה בְּמִדְבָּר סִינִי, תֹּאוּתוֹי יִתְגַּבְּרוּ עֲלָיו וַיִּקְבְּרוּהוּ תַּחַת קְבוּרָה רֹחֲנִית. (חתם קבורה רוחנית. (חתם סופר)

כֹּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְסָהָר (לא, כג)
מִי שֶׁנִּלְכַּד בְּרֵשֶׁת הַיָּצוּר הַבּוֹעֵר בְּאֵשׁ, תִּקְנָתוֹ הִיא לְהַעֲבִירוֹ בְּאֵשׁ, לְהַתְּלַחֵב בְּאֵשׁ שֶׁל עֲבוּדַת הַבּוֹרָא, וּבְכֵן יִיטָהֵר. (ליקוטי מוהר"ן)

היום של תורה מעלת חשיבות לימוד חומש ורש"י

ההוראה של מרן הרב שך זצוק"ל "בעת שייסד מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל את ישיבת 'משך-חכמה' בבני ברק, הורה לראשי הישיבה הוראה ברורה, שבכל יום ויום יקבעו בישיבה סדר לימוד של חצי שעה חומש עם פירוש רש"י, בשימת דגש על הבנת עומק הפשט של דברי רש"י על התורה. בכל פעם שהיו ראשי הישיבה עולים למעוננו של הרב שך, טרם כל שיח היה מברר האם מקפידים בישיבה על תקנה זו ללמוד יום יום חומש עם רש"י בעומק הפשט." (מפי הרה"ג רבי זעליג דיסקין שליט"א, ר"מ ישיבת משך חכמה)

זאת התורה

ביאורי מושגים ומונחים בתורה

בדרך התורה

הפרשה ולקחה מאוצרם של גדולי הדורות

גלות בזמן הזה

אֵלֶּה מִסְעֵי (במדבר לג, א)

בתקופה שייסד מרן ראש הישיבה חכם רבי יהודה צדקה זצ"ל את רשת מעיין החינוך התורני בצוותא עם מרנן הראשון זצ"ל רבי עובדיה יוסף זצ"ל וחכם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, התרוצץ רבי יהודה מבית לבית ומעיר לעיר לעודד את ההורים לרשום את בניהם לחינוך התורני, להציל את הדור הצעיר מהחינוך החילוני הכפרני. לשם כך היה צועד ברגליו לכל מקום שניתן היה ללכת רגלית, ובשאר המקומות היה נוסע באוטובוסים בינעירוניים.

שמע זאת אחד מגדולי הנדיבים בעם והחליט שיש לדאוג לרב לרכב ונהג צמוד למען יוכל הרב להספיק ולהגיע מהר יותר ליעדיו, ולשוב לביתו בלי עייפות מיותרת. אבל חכם יהודה צדקה סירב בתוקף להצעה זו. מקורביו תהו ושאלו מדוע הוא מסרב לרכב ונהג אישי, והרי הוא תמיד מדבר על ניצול הזמן, ואין לך ניצול הזמן מאשר רכב ונהג צמוד.

השיב להם ראש הישיבה תשובה מופלאה: אגלה לכם את הסיבה האמיתית, חוץ מהסיבה שהאדם צריך ליהנות מהעולם הזה כמה שפחות, יש עוד סיבה, ישנם חטאים שאי אפשר לתקן בשום דרך של תשובה, רק על ידי גלות, והיום כמעט שאי אפשר לערוך גלות כמו בעבר, רק זאת נשאר לנו לכתת רגליים לדבר מצוה, וההיטלטלות הזו בדרכים עולה כמו גלות, לכן אינני חפץ ברכב צמוד, כדי שאוכל להיטלטל יותר בדרכים!

המונה לאכול בדרך בראש השנה

לֹא יֵחַל דְּבַרְוֹ כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה (במדבר לג, א)

ממקורביו של מרן גאב"ד וראש ישיבת פוניב'ד הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, היה הרבני החסיד ר' יהושע הלר ז"ל מבני ברק. במשך כמה שנים הוא הבחין שהרב מפוניב'ד נהג בראש השנה לאכול את סעודת החג יחיד, וגם כשנשא את הרבנית בזיווג שני, המשיך לנהוג כך. הרהיב ר' יהושע עוז בנפשו, ושאל את ראש הישיבה: ילמדנו רבינו, מה הסיבה שמעלת כבודו אוכל לבדו?

השתומם הרב לשמוע שאיש אחד שם לב למנהגו, אך מחמת קרבתו אליו סיפר לו: בשנת תרפ"ט נסעתי

הקמת נדר

הקמת נדר פירושו אישורו והסכמתו של אדם לנדריים שנדרה אשתו או בתו שברשותו. ההקמה יכולה להתבצע בשני אופנים, או באמירה מפורשת 'אפשי בנדר זה', או בשיקפה לשם הסכמה בעת ששמע הנדר. לאחר שהאב או הבעל הקימו את הנדר, מכאן ולהבא אין יכולים עוד להפר את הנדר. ואילו אם שתק שלא לשם הסכמה, יכול להפר עד סוף היום.

קטנה, נערה ובוגרת

עד גיל 12 נחשבת הילדה כ'קטנה', לאחר שמלאו לה 12 שנים שלימות, היא נחשבת 'נערה' (אם הביאה שתי שערות). תקופת הנערות נמשכת במשך ששה חודשים, עד גיל 12 וחצי, אז היא הופכת לבוגרת ויוצאת מרשות האב.

ארוסה ונשואה

אשה שהתקדשה לאיש ועדיין לא נישאה לו נקראת 'ארוסה', וכך היה נהוג בזמן הגמרא שתחילה היה האיש מקדש את האשה באחת מהדרכים שהאשה נקנית בהן, ועושה אותה לארוסתו, ומשאיר אותה בבית אביה, וכשהגיע זמן הנישואין היה מכניס אותה לחופה ומביאה לביתו ומאז הרי היא נשואה.

טומאה בחיבורים

הנוגע בכלי בעוד הכלי מחובר אל המת, דינו של הנוגע כאילו הוא נגע במת עצמו, וממילא הוא נעשה 'אב הטומאה' שטמא שבעת ימים וטעון הזאת אפר פרה, ואין אומרים שהכלי נעשה אב הטומאה והנוגע בכלי נעשה רק ראשון לטומאה.

תנאי כפול

בפרשת השבוע אנו לומדים את התנאי שהתנה משה רבינו עם בני גד ובני ראובן, תנאי זה הוא המקור לכל דיני התנאים שבין איש לרעהו. היסוד העיקרי הנלמד מתנאי בני גד וראובן, הוא שכל תנאי צריך להיות 'תנאי כפול', כלומר להזכיר בשעת התנאי את שתי האופציות, אם תעשה כך - יהיה כך, ואם לא תעשה כך - לא יהיה כך.

הסבת נחלה

לבני הדור הראשון של הבאים לארץ ישראל נאמר איסור העברת נחלה משבט לשבט. דהיינו שאסור לבת היורשת נחלה (שאינה לה אחים), מהדור הראשון, להינשא לבן שבט אחר, וזאת במטרה שגם לאחר מותה תישאר נחלתה לשבט אביה ולא תעבור לשבט אחר.

לשון של תורה

בללוי רש"י הק' על דקדוק הלשון

צאן וצנה

כאשר משה מדבר אל בני גד וראובן הוא אומר להם (במדבר לב, כד) לבנות גדרות 'לְצִנְאָקָם', מילה זה אינה נגזרת משורש תיבת 'צאן', כי בתיבת 'צאן' האות אל"ף קודמת לאות נו"ן ומפרידה בין האות צד"י לאות נו"ן, ואילו כאן הנו"ן קודמת לאל"ף. אלא מילה זו מקורה בשורש תיבת 'צנָה', שגם מילה זו פירושה צאן (מלשון הפסוק 'צנָה ואלפים כולם', שפירושו שהקב"ה הכניע את כל הצאן), ובשורש 'צנה' אכן אין אות אל"ף קודמת לאות נו"ן. ואילו האות אל"ף המופיעה כאן לאחר האות נו"ן, היא באה בתחילת לאות ה"א של 'צנה', וכאילו נאמר 'לְצִנְאָקָם'.

לארצות הברית להתרים נדיבים עבור הישיבה, והגעתי לשיקאגו סמוך לראש השנה. כשבאתי לבית הכנסת בליל ראש השנה ניגש אלי יהודי עשיר מנכבדי הקהילה והזמין אותי לטעום אצלו בליל ראש השנה, הבנתי לפי מראהו שהאווירה בביתו וכנראה גם הכשרות, אינם מתאימים עבורי לליל ראש השנה, הייתי נבוך והתלבטתי כיצד לסרב בלי לפגוע בכבודו, ועלה בדעתי רעיון, אמרתי לו: הנני נוהג לאכול בליל ראש השנה ביחידות! הלה קבל את דברי בהבנה, ולא נעלב. ומאז אני נוהג לאכול ביחידות בכל שנה בליל ראש השנה, הואיל והדבר יצא מפי, וככל היוצא מפי אעשה.

חבל להפסיד תוכחה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְכֹנֵי גַד וְלְכֹנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יְבֹאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תִּשְׁבּוּ פֹה (במדבר לב, ו)

בן שמונה שנים היה הרה"ק בעל שפת אמת מגור זי"ע בעת שהתייתם מאביו. הוא התגדל על ברכי זקנו הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, שחינכו ולימדו, בצפנתו כי עתיד הוא לגדולות. את מצות 'ושננתם לבניך' קיים הסב בדבקות בנכדו אשר אימץ לו, ואף הוא, הילד הרך, לא חיסר דבר ממשנתו של סבא.

פעם אחר הילד לבוא לשיעור של זקנו הגדול, והחידושי הרי"ם הוכיחו על פניו, קיבל הנכד בהכנעה את תוכחת המוסר ולא השיב דבר. חברו שלמד עמו בחברותא כל אותו לילה, וידע כי זו סיבת האיחור, שאלו: מדוע לא הצטדקת לומר לסבא כי הגית בתורה כל הלילה, ולכן איחרת לשיעור?

מה הנך סח - החזירו השפת אמת, הן הייתי מאבד את תוכחתו של סבא, חבל היה להפסיד את המוסר והתוכחה, והוסיף והטעים, כי כן נהגו בני גד ובני ראובן כאשר הוכיחם משה רבנו ואמר להם 'האחיכם יבואו למלחמה ואתה תשבו פה', יכולים היו להפסיק מיד את תוכחתו בתחילת דבריו ולהצדיק את עצמו, כפי שהודיעוהו אחרי כן שאכן יסייעו ביד אחיהם במלחמה, אולם הם לא רצו להפסיד את תוכחתו של משה רבנו, ורק בסוף דבריו כשסיים לומר את כל המוסר והתוכחה ענו ואמרו שהם מקבלים את התוכחה והם אכן יעברו חלוצים לפני המחנה.

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרשת השבוע

על כן, אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום הסתלק מן העולם בראש חודש, ביום בו ממילא לא אומרים תחנון, כדי שלא יבוא לידי מחלוקת בהילולא שלו אם לומר תחנון...

את ממלכת סיון מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן (ל"ב ט)

סיפר האדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע: פעם שָׁבַת המגיד מטשערנאביל זי"ע אצל איש פשוט ומגושם, והמגיד הבחין שבני הבית הכינו עבורו לכבוד שבת הרבה סירים עם קוגל. שאל אותו המגיד: מה פשר כל הסירים הללו, האם אמורים להגיע כאן עוד אורחים? ענה האיש: בכל שבת אני אוכל 24 סוגי קוגל כנגד 24 'כי לעולם חסדו' שאומרים בפסוקי דומרה של שבת. שאל אותו המגיד: הרי יש 26 כי לעולם חסדו. ענה אותו בור ועם-הארץ: לעוג מלך הבשן ולסיון מלך האמורי לא מגיע קוגל, מכות מגיע להם...

חכמת התורה

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאִשֵׁי הַמַּטּוֹת וְעַיִן לֹא יֵחַל דְּבַרְוֹ

כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה (במדבר לב, ב-ג)

משמו של הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע מובא שאמר בדרך הלצה: אזהרת 'לא יחל דברו' נאמרה במיוחד לראשי המטות, פרנסי ערים וראשי קהילות, כי הללו במקרים רבים מבטיחים לציבור הבטחות שיעשו כך וכך (כפי שנהוג בימינו בתקופת הבחירות...), אך הם מוֹעֲדִים לחזור בהם מהבטחותיהם ולכן הופנתה האזהרה דווקא להם, לא יחל דברו ככל היוצא מפי יעשה...

וַיִּמַּת שֵׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ חַמִּישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ (במדבר לב, ח)

בדרך צחות אמר כ"ק האדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל, בעל חוקי-חיים: לפעמים מתעוררים חילוקי דעות בין אנשים המתפללים במניין אחד, חלקם רוצים שלא לומר תחנון עקב הילולא של צדיק, וחלקם טוענים שאין זו סיבה שלא לומר תחנון,

בפרשת השבוע - פרשת מסעי - מפרטת התורה את גבולות ארץ ישראל, תוך ציון שמות של ערים והרים, ימים ונהרות. גם בפרשת לך לך (בראשית טו יח), ובפרשת משפטים (שמות כג, לא), ובפרשת עקב (דברים יא, כד), וכן בתחילת ספר יהושע, מוזכרים נקודות ציון לגבולות ארץ ישראל.

חוסר מידע

במשך השנים נוצר קושי לזהות את המיקום המדויק של קו הגבול, אם מחמת שנחרבו הערים הקדומות, ואם מחמת שהשתנו שמם. גם לא ניתן היה לסמוך על ציורי מפות שלא דייקו בציורים, ואף הערים הנקראות בערבית בשמות דומים לשמות הקדומים כבר כתב החזון איש (שביעית סימן ג ס"ק יח יט): "אין אנו בטוחים אם אפשר לסמוך על מפת הארץ שלא דקדקו בדברי חז"ל, ושמות הערים ומקומותיהם נשתנו, ויש שנמחקו ובנו על פי אומדות". עכ"ל.

מה גם, שרוב הראשונים והאחרונים לא התגוררו בארץ ישראל ולא עסקו או הכריעו בשאלת מיקום הגבולות וכמעט שלא כתבו הפוסקים הקודמים על כך מאומה.

לחוסר המידע על מיקום הגבולות השלכות חמורות הנוגעות למצוות התלויות בארץ, ובעיקר לשנת השמיטה. לדעת היכן מסתיים הגבול של ארץ ישראל, ולא חל קדושה על הפירות.

פולמוס הערבה

פולמוס ער התעורר אודות חיוב שמיטה באזור 'הערבה'. תחילת הערבה בקצה דרום-המלח, וסופה בעיר אילת. רוב שטחי הערבה שוממים מיישוב מגורים, אך יש בה הרבה יישובים חקלאיים, שדות ובתי גידול ירקות.

הערבה מחולקת לכמה מועצות ואזורים, א. 'הערבה הצפונית' ב. 'הערבה התיכונה', שם יש נחל הנקרא 'נחל ערבה' הזורם מדרום לצפון, ומשני צדי הנחל יש יישובים חקלאיים. כן נמצא שם 'נחל פארן' הפונה באלכסון לצד מערב, וגידולי המושבה 'פארן' המה מעבר לנחל זה לצד דרום. ג. הערבה הדרומית, בקצה האחרון הקיצוני ביותר לצד דרום, עד אילת [יש הקוראים לערבה התיכונה והצפונית יחד בשם 'הערבה הצפונית'].

אודות הערים והיישובים בערבה התעוררה מחלוקת גדולה, איזה מהם נחשב כחלק מארץ ישראל ויש בפירותיו קדושת שביעית ואיסורי ספיחין, ואיזה מהם אינו חלק מארץ ישראל. אם כי הכל מסכימים שקצה ים המלח הוא הקצה הדרום-מזרחי של ארץ ישראל, אלא שנחלקו מאיזה קצה של ים המלח מתחיל הגבול, האם מהקצה המזרחי או בקצה המערבי.

דעת בעל 'דרך אמונה'

מזן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

בספרו דרך אמונה בירר באריכות על פי מקורות רבים מחז"ל שהגבול של ארץ ישראל מסתיים כבר ב'נחל צין' העובר לכל דרומה של ארץ ישראל, ולפי זה נמצא שכמעט כל שטחי הערבה הם מחוץ לארץ ישראל, אך כתב כן להלכה ולא למעשה אחרי שחזונו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לא הסכים לכך.

דעת המשנת יוסף

הגאון רבי יוסף ליברמן זצ"ל, בעל משנת יוסף, בירר להלכה כשיטת הספר 'תבואות הארץ' (נדפס בשנת תר"ה), שקו הגבול הדרומי הוא במעלה עקרב, קדש ברנע ועצמון, והוכיח שם היכן הם מקומות אלו בימינו, ושיטה זו קרובה לשיטת הדרך-אמונה, כך שכמעט כל שטח הערבה הוא בחוץ לארץ.

דעת בד"ץ העדה החרדית

על פי הכרעת הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל והגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל ועוד, הכריעו בד"ץ העדה החרדית כשיטת המשנת יוסף, אך למעשה לא מכשירים הבד"ץ את כל הפירות וירקות שתחת הגבול הזה, משום שחוששים לשיטת הספר 'אדמת קדש' שכתב שישנה בליטה גדולה מהגבול הדרומי המגיע עד אזור 'עין יהב' או 'עין רחל', ולכן הם מכשירים פירות וירקות רק מהאזור שאחרי היישוב עין יהב (וכן את חלק מהיישוב עין יהב).

קו 'המעלה השלישי'

שיטה רביעית היא שיטת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: כידוע, כדור הארץ מחולק לפי 360 מעלות, וארץ ישראל נמצאת בין המעלה 30 בדרום הארץ עד למעלה 35 בצפון הארץ. והנה באמצע שטח הערבה עובר קו השלושים (בערך אצל היישוב 'לוטן').

מזן הגרי"ש אלישיב זצ"ל סבר שיש להחמיר בכל הערבה צפונית והתיכונה עד לקו שלושים, שכולם נחשבים חלק מארץ ישראל, בהתאם לדברי הרמב"ם שכתב ששם הגבול.

עד אילת

יש שכתבו שצריך להחמיר בכל שטח הערבה אפילו עד אילת, מחשש שמה היא בכלל גבולות הארץ. אולם רוב הפוסקים לא חששו לשיטה זו להחמיר כל כך.

דעת החזון איש

בדומה לכך יש המחמירים ברוב שטח הערבה עד היישוב יטבתה הקרוב לאילת, כיון שמוצא בשם החזון איש שאמר שהיישוב יטבתה הוא בוודאי חוץ לארץ (אורחות רבינו ח"ב עמוד שסח).

במסגרת יריעה קצרה זו לא נוכל להרחיב עוד בפולמוס זה, אודותיו חוברו ספרים וקונטרסים רבים, זה בונה וזה סותר כדרכה של תורה, וכל אחד ינהג כהוראת רבותיו ומוריו וילך בטח ללא שום מכשול.

רוצים להעמיק ולהרחיב אודות פולמוס זה? יש לכם הערות והוספות? שלחו לנו gts025002018@gmail.com הפנים המובחרים מתפרסמים בגיליון במדור 'מכתב תורה' אחת לחודש

תורה והלכה

נשאים הלכתיים מתוך הפרשה

האם צריך להטביל בלי חשמלי?

בשעת החיבור לחשמל, חייב בטבילה (שו"ת אגרות משה, יו"ד, א, נו; שו"ת מנחת יצחק, ב, עב; שו"ת שבט הלוי, ב, נו, ועוד רבים), וטענה שכלי כזה אינו נחשב כמחובר לקרקע, וגם אין זה ברור שכלי תלוש שחיברו לקרקע פטור מטבילה.

מכשיר המתקלקל במים

גם מכשיר חשמלי שידוע בבירור שהכלי יתקלקל בעת הטבילה במים, אין זו סיבה לפטור את הכלי מטבילה, אך ישנם עצות אחרות, כגון שיעניק את הכלי לגוי במתנה וישתמש בו בהשאלה (לכתחילה אין לסמוך על עצה זו רק כשאין עצה אחרת). או שיתן לאומן יהודי שיפרק את הכלי, פירוק מוחלט עד שיפקע ממנו שם כלי, ויחזור היהודי ויחבר את כלי, כך שייחשב ככלי שנעשה בידי ישראל ויפטור מטבילה. או שיניח צמר גפן רטוב בנקבי הכלי כדי לסתום את חדירת המים לתוך הכלי.

זאת ועוד יצויין, שיש צורך להטביל את כל הכלי, גם אם רק חלק ממנו עשוי ברזל, כגון קומקום חשמלי שרק גוף-החמימום עשוי חשמל, יש להטביל את כולו.

על הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לא, כג) אך במי נדה יתחטא, כותב רש"י שמכאן המקור לחיוב לטבול כלי מתכת שיהודי קונה מגוי. והנה, בכל בית בישראל קיימים מכשירי חשמל העשויים ממתכת ומיועדים להכנת מאכלים, שיוצרו על ידי גוים, והשאלה הנשאלת האומנם מכשיר חשמלי גם מחויב בטבילה.

מוט בלנדר ומזלג חשמלי

בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סימן מ"א) כתב חידוש גדול, שמכשיר חשמלי שאפשר להשתמש בו אך ורק בשעה שהוא מחובר לחשמל, כגון מוט-בלנדר, או מזלג-חשמלי, פטור מטבילה, היות וכל שימוש הוא רק בשעה שהוא מחובר לשקע בקיר, נחשב זה ככלי המחובר לקרקע. וגם בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' סו אות ד) צירף סברה זו ביחד עם עוד סברות לפטור מטבילה.

חייבים לטביל

אולם כל פוסקי הדור דחו סברה זו בתוקף, וכתבו בהחלט שגם כלי שכל שימושו הוא

יודעים את התורה

מבדק ובחינה עצמית בפר' השבוע עם פירוש רש"י

א. מה פירוש המילים 'נחלץ חושים'?

א. נוציא לפועל את כוחותינו החבושים. | ב. נתגבר במלחמה בכל הכוחות והחושים. | ג. נתחמש בכלי מלחמה במהירות חיש מהר.

ב. מהיכן נשלחו המרגלים?

א. מ'רמתה'. | ב. מקדש ברנע. | ג. שתי התשובות נכונות.

ג. מי היה אחיו החורג של כלב בן יפונה?

א. נחשון בן עמינדב. | ב. עתניאל בן קנו. | ג. בצלאל בן אורי.

ד. מה הקשר בין גלעד ובין מכיר בן מנשה?

א. בניו של מכיר כבשו את ארץ גלעד. | ב. גלעד היה בנו של מכיר בנו מנשה. | ג. שתי התשובות נכונות.

לגליון זה מצורף ביטאון 'תורת'

גליון מורחב ומרהיב בהוצאה מיוחדת

לרגל יומא דהילולא של רבן שלי ישראל

רבינו רש"י הק'

חפשו את הגליון המובחר!

אהבת תורה

פרי עטם של לומדי תורה
שבכתב מרחבי תבל

כולל חומש רש"י

אני זוכה להימנות בחסדי ה' על קבוצה נבחרת של אברכי כולל הנשארים בצהריים בכולל, וחוזרים הביתה רק בערב. לאחר חג הפסח הציע ראש הכולל שליט"א שגם הוא נשאר בכולל בצהריים, לקבוע איזה שיעור יומי קצר של רבע שעה עבור האברכים הנשארים בצהריים. הצעות שונות הועלו בקרב האברכים מה ילמדו בשיעור, יש שהציעו ללמוד שיעור במשניות טהרות, חברו הציע לקבוע שיעור בספרי השקפה והיו שהציעו ללמוד פסקי הלכה קצרים. אך אז הפתיע אחד האברכים ושאל בהיסוס: אולי נקבע שיעור בחומש עם רש"י?

אני מודה ומתוודה, שבמחשבה ראשונה כמעט ונעלבנו מההצעה, הלא חומש עם רש"י לומדים בתלמוד תורה, וכאן אתה בא להציע לאברכים עמלי תורה ללמוד חומש ורש"י, אבל ראש הכולל דווקא התלהב מהרעיון והדביק אותנו בהתלהבות, כשהוא מציע ללמוד את השיעור בחומש ורש"י תוך העמקה בכל דיבור. והשיעור יצא לדרך.

מאז, כבר עברו למעלה משלושה חודשים שאנו לא מאמינים על עצמינו עד כמה לא ידענו עד היום את

נדיל תורה

עדונים מתעשה נשמע
במפעל העולמי תורה שבכתב

הדן עלך במדבר!

רבנות אלפי לומדי ונבחני תורה שבכתב ברחבי תבל, זוכים השבוע בס"ד לסיים עוד סדר בחמשה חומשי תורה מתוך ידיעה ברורה והבנה מופלאה, עם טעם ומתיקות התורה ע"י עריכת המבחנים היומיים המוסיפים נופך רב לידיעה ולהבנה, כמו גם מבחני הסיכום השבועיים המסכמים את ידיעת כל הפרשה כולה.

כפי שהונהג זה מכבר במפעלינו, חורגו אף הפעם והרחבנו

בזכות התורה שמות הזוכים בהגרלות

זוכים במבחן יומי ע"ס 200 ₪

הרב יהושע ישראלי - בית שמש
ניק וחכים יצחק זאב הופמן - אלעד, קהילות יעקב הרב צבי יוסף אטינגר - ירושלים, יהודה דעת הבה"ח שמואל ברסלר - בית שמש, רמ"א הבה"ח דניאל וועג - ביתר עילית, חיי משה הרב אברהם יצחק ראטה - ירושלים, חסדי דוד הרב שמעון מילר - ירושלים, הר צבי הרב אלחנן קופל - ירושלים, קול יעקב הרב חיים מרדכי רוזנבוים - בני ברק
ניק וחכים צבי ברטל - ירושלים, קהילת קמניץ ניק וחכים משה שמואל לייכט - בני ברק, דאראג הבה"ח אפרים ברוקאיימר - ביתר עילית, גרודנא ניק וחכים מנחם מנדל פרבר - בית שמש, בעלזא הרב יאיר שם טוב - בני ברק, משכן התורה

ניק וחכים נטנאל פריס - בית שמש, בית שלום הרב ישראל מאיר יוסף - נתיבות, קול רינה אוהלי תנניה ניק וחכים נתן כהן - ירושלים, קהילת קמניץ הבה"ח דוד ישעיהו סולי - ירושלים, נתיבות יעקב הבה"ח אלחנן כהן - בני ברק, משכנתא הרועים הרב יעקב ויזל - בני ברק הרב בן ציון כהן - ביתר עילית, אורחות יעקב הרב דוד רוזנברג - בית שמש הרב יצחק יהודה גרונוולד - בני ברק, יודעי תורתך הבה"ח שלמה זריהן - נתיבות, תורה בתפארתה הבה"ח שנתן קלוזני - בית שמש, אור אלחנן ניק וחכים שמואל ברנפלד - מודיעין עילית, דרכי אבותינו הרב יוסף כהן - עפולה, וייניץ

זוכים בחידת יוסף דעת - 200 כרטיספר

הבה"ח יעקב קוגל - מודיעין עילית הרב מנחם מליך - לוד, שומרי גהלת הרב חיים גודלסקי - בני ברק, יודעי תורתך הרב ירוחם שינקר - מודיעין עילית, נחלת משה

זוכים בחידת חידה בפרשה - 100 כרטיספר

הרב משה גולדנטל - בני ברק, יודעי תורתך ניק וחכים אלעזר זוהר - בני ברק, באר יהושע הרב צבי סגל - בית שמש, עמק הלכה הרב ישעיה וינטרויב - ביתר עילית, יאמשינוב

זוכים בתגובות לגיליון - 150 כרטיספר

הרב יחיאל מכל פונפור - אשדוד הרב אלכסנדר כהן - מודיעין עילית עמלי התורה

חידודי תורה

פרפראות וחידודים על פרשת השבוע
ופירושי רש"י הק'

חידת יוסף דעת - מה לרוצחים במזיד בעיר מקלט?

על הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לה, יד) את שלש הערים תבנו מעבר לירדן, כותב רש"י: אף על פי שבארץ נענע תשעה שבטים, וכאן אינן אלא שנים וחצי, השוה מניין ערי מקלט שלהם, משום דבגלעדי נפישו רוצחים, דכתיב (הושע ו, ח) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם.

והתמיהה העצומה: מה בכך שבגלעד יש הרבה רוצחים, והלא ערי המקלט לא נמסרו לרוצחים במזיד, אלא למי שהרג בשוגג, והרי הריגה בשוגג שווה בכל המקומות, ואין בגלעד הורגים בשוגג יותר משאר המקומות, ולמה הוצרכו ליותר ערי מקלט?

חידה בפרשה - שם של צדיק ורשע

היכן אנו מוצאים בפרשת השבוע, מלך גוי רשע שנקרא בשם דומה (להבדיל בין טובאזה לטרהה) לשמו של אחד הצדיקים שנוכר בפרשת בשלה ומשפטים?

תפרון חידות - פרשת קרח:
יוסף דעת - תשובות נבחרות מתוך אלפי התשובות שהתקבלו במערכת:
תשובות נבחרות על הקשיא: מדוע בומינו לא ראינו שמקפידים בדיעות המגורים בניינים על הדין שלמדנו מדברי בלעם שאמר: "עַה שָׁבּוּ אֶתְּלָךְ יַעֲקֹב" וכפירוש רש"י: "כשראה שאין פתוחם מכוונין זה מול זה" וכן נפסק הדין בשו"ע (ח"מ סימן קנ"ד)...ולא פתח נגד פתחו של חברו.

- א. ע"פ תשובות הרשב"א שהובא בטור סני בהרחקה בעלמא (שלא כדברי הגמרא בחוקת הבתים ובריב"ם וש"ע שצריך ד' אמות) ובכך שאינם מכוונים.
- ב. היות שבדיני דמלכותא מותר היום לבנות באופן כזה, נמצא שהשכנים מוחלים זה לזה. (חומ"א, ליקוטים ח"מ, טו).
- ג. היות וכל הקצאות הקרקע והיתרי הבניה מטעם הרשויות ועודות התכנון, הם רק על סמך ניצול השטח באופן שהחלומות מכוונות, אין לשכנים יכולת להקפיד. (מנח הגר"ש אלישיב זצוק"ל).
- ד. "הפליאה גדולה על מתבני השיכונים החדשים שאינם שמים לב לאסור זה לבנות באופן שהחלומות והפתחים מכוונים זה נגד זה" (משכנות ישראל, להגר"ם גרוסמן זצ"ל).
- ה. משה רב: בעת שבנו את המבנה לשיבת ארחות תורה הורה מנח הגר"ש שטיינמן זצוק"ל לעסקני הישיבה להקפיד שלא יהיו דלתות הפתחים מכוונים זו נגד זו.
- ו. תשובות רבים מהלומדים: האיטור נאמר דווקא במדבר שבתים היה אוהל ולא היה דלת ממש בצורת הפתח מעבר לפיכת בד מתנפף, משא"כ הבתים שלנו מצויים בדלת עבה ואטומה לחלוטין (ויש להעיר, שהאיטור נזכר בספרי ההלכה אף לאורך הדורות שכבר היו להם דלתות ראויות).
- ז. הגמגג הרווח היום בכל בית להתקין תריסים ויילונות על החלונות וליכא חשש. (תשובות והנהגות, למנח הגר"ם שטרנבוך שליט"א).
- ח. הדירות שלנו היום בניויות בדרך כלל בצורה שנאחזי דלתל יש פרוודור ומבוי או מחיצת קיר לפני עיקר הבית. (פתחי חושן).
- ט. בימי קדם ועד להמצאת החשמל נהגו רבים להשאיר דלתות ביתם פתוח לרווחה בכדי שייכנס אור השמש וכיום אינו שייך. (תורת המשפט).
- י. האיטור אמור דווקא כשמוכרים ממש ולא כשיש הפסק במרחק או גובה.
- יא. היום כל הבתים מחולקים ויש בכניסה חדר החיצון והדלת אינה נפתחת מיד לחדרים הפנימיים, אבל בומינו עבר היה כל הבית חדר אחו בלבד ולכן היה צריך להקפיד.

חידה בפרשה:
שאלה: היכן אנו מוצאים בפרשה, בחומש ו/או בראש"י שמישהו נשאל מסיימת, וענה על כך תשובה במילה אחת בלבד!
תשובה: מסוקב, כב. לא: האתון שואלת את בלעם 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה?' ובלעם עונה לה במילה אחת: לא!

מחר חידודי תורה מופיע במערכת מדי יום שלישי - ניתן להשיב על החידות עד יום ראשון בשעה 24:00
ב'זמרים פולסו' או בקו 'קול התורה' 02-5002018
היות ומתקבלות המון תשובות במערכת, מחמת קוצר היריעה אנו עורכים ומפרסמים את תמציתם בלבד
בין המשיבים נמנה מתקליט הגרלה שבועית חידת יוסף דעת - כרטיספר 200 ₪ | חידה בפרשה - כרטיספר 100 ₪ |

תומכי תורה

תרומות קודש ע"י נדיבי הלב
למען זיכוי הרבים והפצת התורה

הפצת התורה בעיר מודיעין עילית נתנדב ע"י יידינו הנכבד הרב דוב שטרולי הי"ד לרגל שמחת אירוסין הבן עב"ג בשעתומו"צ	הפצת התורה בעיר פתח תקוה נתנדב ע"י יידינו הנכבד הרב יוסף צבי אויברון הי"ד לרגל שמחת היכנס בנו כמו יאיר לעול התורה והמצוות
נדבת יידינו הנכבד הרב יששכר הופמן הי"ד - מודיעין עילית לעילוי נשמת הרה"ח ר' שמעון בן רבי יצחק ז"ל	לעילוי נשמת מרת חנה בת רבי יעקב צבי ע"ה

יהא רעיא קדם נתון התורה כי יתברכו בכל מילי דמיטב
ויזכו לראות ברבה והצלחה בכל מעשי ידיהם, אבי"ר

להבלת הגיליון השבועי
gts025002018@gmail.com
לקבלת הניוזלטר היומי
ts025002018@gmail.com

הו 'הול' התורה'
ירושם | מנחנים | שיעורים | אזור איש | חידודי תורה | ועוד
02.500.2018

הצטרפו בעת
לרבנות אלפי לומדי ונבחני תורה שבכתב
ורכשו לעצמכם קנין נצחי לחיי תורה
מתן שכרה בצדה - הגרלות ענק מדי יום ומדי שבוע

קרתו עמוכם דברים!

עם תחילת לימוד ספר דברים

מכריזים אנו בס"ד לרבבות אלפי לומדי ונבחני תורה שבכתב על

מבצע 'משנה תורה'

שייערך במשך כל חודשי לימוד ספר דברים החל מעתה ועד לשמחת תורה הבעל"ט לחיזוק ועידוד הלימוד של ספר 'משנה תורה' הכולל כל התורה ואשר נודע בסגולתו ובפרט ביומי דפגרא, ימי בין הזמנים, חודש אלול וירח האיתנים

בין כלל הלומדים והנבחנים

אשר יקפידו על לימוד ומבחנים רצופים לאורך כל ספר דברים ייערכו הגרלות ענק עם מאות זוכים על פרסים רבים

70 זוכים

בלימוד התורה
זוכים לתשובה שלמה!
הגרלה ב'
ללומדים ונבחנים משך כל
חודש אלול
+ 30 זוכים מתוך הנבחנים ברציפות בחודשי אב, אלול
מועד ההגרלה: מוצאי ר"ה תשפ"ה

70 זוכים

גם בבין הזמנים,
נשארים מחוברים!
הגרלה א'
ללומדים ונבחנים משך כל
חודש מנחם אב
מועד ההגרלה: ר"ח אלול תשפ"ד

100 זוכים

כי התורה כוללת,
כל הטובות!
הגרלה ד'
ללומדים ונבחנים משך כל
ספר משנה תורה - דברים
מועד ההגרלה: ז' בחשוון תשפ"ה

70 זוכים

חבוקים ודבוקים,
בירח האיתנים!
הגרלה ג'
ללומדים ונבחנים משך כל
חודש תשרי
+ 30 זוכים מתוך הנבחנים ברציפות בחודשי אב, אלול, תשרי
מועד ההגרלה: ר"ח חשוון תשפ"ה

על מנת להיכנס להגרלות, יש לערוך בהצלחה לכה"פ 80% מהמבחנים שימו לב: כל ההגרלות והפרסים, הינם בתוספת להגרלות הקבועות הנערכות עם עשרות זוכים מדי שבוע בסכומים גדולים

370 זוכים
בהגרלות ענק!

חייג כעת לקנין נצחי בחיי תורה:
02.500.20.18

הניוזלטד היומי: TS025002018@GMAIL.COM

שיעורים בפרשת השבוע במגוון סגנונות ושפות | מבחני סיכום יומיים | מבחן כולל שבועי | הגרלות ומתן שכרה בצידה

